

RAZGOVARALA: AMELIA KESEROVIĆ

KENAN TREBINČEVIĆ

ISTINA O BOSNI MOGLA BI BITI U AMERIČKIM ŠKOLSKIM KNJIGAMA

U intervjuu za Azru, Kenan Trebinčević, rođeni Brčak koji živi u Americi, govori o razlozima zbog kojih je u koautorstvu s novinarkom Susan Shapiro objavio knjigu "The Bosnia List: A Memoir of War, Exile, and Return", koja govori o sjećanju na rat u BiH, izbjeglištvo i povratak. Trebinčević danas živi u New Yorku i osam godina radi kao ortopedski fizioterapeut u jednoj privatnoj klinici

Kenan Trebinčević je imao 11 godina kada je počela agresija na BiH. Sa starijim bratom Eldinom, majkom Adisom i ocem Senahidom lijepo je živio u Brčkom. Porodica je u svom vlasništvu imala teretanu u koju su dolazili mnogi Brčaci. Kakav ugled su njegovi roditelji imali, svjedoči i podatak o kojem piše i Aljazeera Amerika, da su Kenanovog oca Senahida, u gradu poznatog s nadimkom Keka, odmilja zvali neslužbenim gradonačelnikom Brčkog, dok je majka bila prijatelj praktično sa svima. Međutim, maj 1992. godine promijenio je sve.

Porodica Trebinčević, kao i mnoge druge iz BiH, jedva je izvukla živu glavu. Izgubila je sve.

Kenan Trebinčević danas živi u New Yorku, u blizini su njegov stariji brat i otac. Majka je preminula 13 godina nakon odlaska u izbjeglištvo u Ameriku. A, da se za učinjenu nepravdu uvijek najbolje svetite velikim uspjehom, najbolji primjer je upravo tridesettro-godišnji Kenan.

Zajedno s novinarkom Susan Shapiro napisao je i nedavno objavio knjigu "The Bosnia List: A Memoir of War, Exile, and Return", koja je u rekordnom vremenu pobrala izuzetno dobre kritike.

Prvo izdanje na Amazon.comu je gotovo rasprodato. Internet stranica Oprah Winfrey proglasila ju je knjigom sedmice i jednom od deset knjiga koje se moraju pročitati, a u pripremi je prijevod na bosanski jezik u TKD „Šahin-pašić”.

Uskoro će početi njeno intenzivno promoviranje putem interneta, dok bi se knjiga u našoj ze-

mlji trebala izdati krajem ljeta.

Sva priznanja govore da je ovo jedno od najznačajnijih štiva o istini o ratu u našoj zemlji, naročito jer postoji mogućnost da bude uvršteno i kao školski predmet u Americi.

Kako ste upoznali Susan Shapiro?

- Po struci sam fizioterapeut u jednoj klinici u boemskoj četvrti New Yorka Greenwich Village. Dobio sam pacijenticu koja se oporavljala od povrede kičme. Saznao sam da je to Susan Shapiro, koja je inače podučavala novinarstvo na New York univerzitetu. Kazala mi je da već na prvom času od svojih studenata traži da napišu esej o "vlastitom tajnom životnom iskustvu koje ih je najveće ponizilo". Nasmijao sam se i rekao joj: "Ah, vi Amerikanci, zašto bi neko ko je doživio poniženje uopće pričao o tome?" Susan mi je rekla: "Pisanje pomaže iscjeljenju". Te su riječi otključale nešto u meni.

Onda sam sastavio taj prvi esej, na svega tri stranice, o svojim ratnim uspomenuama iz Brčkog i putovanju nazad nakon 20 godina, gdje sam se htio suočiti s bivšom komšinicom Petrom koja mi je mamu pokrala za vrijeme rata, posjetim logor Luka gdje su mi stariji brat i otac bili zatvoreni. I, da stojim na grobu bivšeg trenera karatea - mog idola Petra Žarića, da se ubijedim da je mrtav. Ova kratka priča Susan je podsjetila na "Dnevnik Ane Frank", samo što se ovaj put, kako je govorila, radilo o jednom muslimanskom dječaku u srcu Evrope, i to pola stoljeća nakon holokausta nad evropskim Jevrejima.

Esej je objavljen u "New York Times" magazinu. Onda sam napisao uz njenu pomoć i pomoć direktorice druge eseje koji su izašli u "Wall Street Journal", "New York Times" novinama i na još nekoliko mjesta. Tada sam je pitao da bude moja koautorica. Agent je našao izdavača, kuću "Penguin" i jednu genijalnu urednicu Wendy Wolf, koja se veoma zanima za historiju Balkana, naročito Bosne.

Ubijedili su me da sve to trebam proširiti u knjigu svojih autentičnih sjećanja. Pisao sam prvo lično za sebe, bila je to jedna vrsta emocionalnog liječenja, jer se nikad nisam suočio s pitanjem kako i zašto je moja familija preživjela naš boravak u Brčkom od maja 1992., do januara 1993. godine, kada smo izbjegli u Beč.

Ali, onda je ovaj ogromni projekt prestao biti samo osobna stvar, postao je moralna obaveza da ispričam istinu zbog svog naroda Bošnjaka i Hrvata koji su živjeli u mom području, i koji su stradali zbog svoje etničke pripadnosti, ali sam je ispričao i zbog svakog onog ko je doživio progon na religijskoj, rasnoj i nacionalnoj osnovi. Svako se može pronaći u ovoj priči.

Rođeni ste u Brčkom, dugo nakon odlaska niste dolazili u rodni grad. Kako vam danas izgledaju Bosna i Brčko?

- U Brčkom sam bio 2011. i 2012. godine. Osjećam se kao turist, iako tamo imam još familije. Ljudi koji su se doselili u Brčko ne pričaju s posavskim naglaskom. Uzroci sadašnjih protesta i nemira u Bosni leže u korijenima nepravdnog

Dejtonskog sporazuma iz 1995., s kojim je okončan rat. Dejton je bio prljav posao za Bošnjake. Taman kada se konflikt okrenuo u našu korist, NATO saveznicima, predvođeni Richardom Holbrookeom, zaprijetili su Armiji BiH bombardovanjem.

Nakon tri godine našeg stradanja nije nam bilo dozvoljeno da se branimo. Amerikanci su se sukobili s vlastitim politikama kada je riječ o demokraciji i ljudskim pravima.

S ovim podbacivanjem, kada je riječ o pravdi, oni su nagradili Srbe za genocid, dozvolivši im da zadrže zemlju koju su okupirali, nikada ne dopuštajući prognanicima da se vrate. Ja vidim Brčko kao mirniju verziju Mostara. Čorav čovjek može osjetiti nevidljivu liniju u centru grada koja dijeli

janska verzija Stipe Mesića, koga strašno cijenim. On je davno rekao bez dlake na jeziku: „Sarajevo vam je glavni grad”.

Opišite mi dan, onako kako ga se sjećate, kada ste napustili svoj dom i krenuli u izbjeglištvo?

- Druge sedmice maja 1992. godine, kada smo vidjeli kroz roletne naših prozora leševe ljudi s nogama i rukama koje su virile iz kamiona i koje su izgledale kao slomljene plastične lutke, transportovane iz logora Luka, koji je bio blizu naše zgrade. Moj bivši karate trener Petar Žarić je došao sa svojim policijskim vodom pred zgradu u plavom policijskom kombiju. On je naredio desetorici svojih takozvanih policajaca da zalupaju na vrata Bošnjaka i Hrvata prema spisku koji su imali.

Nije ni mamu pogledao kada ga je pitala hoće li s

većina ljudi iz bivše Jugoslavije živi. Moj stariji brat živi jednu ulicu dalje od mene. Osam godina radim kao ortopedski fizioterapeut u jednoj privatnoj klinici u centru grada.

Jeste li tokom rata pretrpjeli gubitke, da li Vam je neko od porodice, rodbine stradao?

- Tokom rata, otac i brat su bili odvedeni u logor Luka i pušteni nakon 14 dana da se vrate u stan. Tada je Crveni krst dolazio u Luku da se uvjeri kako logor postoji. Srbi su očistili zidove, oprali beton od krvi i većinu civila odveli u drugi logor “Batković” u blizini Bijeljine. Veoma mali broj je pušten, i srećom to su bili otac i brat. Tek kad sam napisao knjigu saznao sam koliko smo sretni bili i života imali. Na ratištu niko od ostale rodbine nije stradao. Sva ostala familija je izbjegla na takozvanu slobodnu teritoriju. Niko od granata nije ra-

KADA SAM 2011. GODINE OTIŠAO U BRČKO, IMAO SAM TAJ OSJEĆAJ DA JE AMERIKA MOJ DOM. DA DEJTON NIJE NAGRADIO SRPSKU STRANU ZLOČINOM I DA JE SLOBODA NAMA DOŠLA KAO ŠTO JE DOŠLA HRVATSKOJ, DRUGAČIJI BIH FILM DOŽIVIO. I MOŽDA NE BI SJEDIO NA KREVTU U NEW YORKU I PISAO OVE ODGOVORE. JA NE MOGU ŽIVJETI S TIM ISTIM KOMŠIJAMA KOJI SU NAS PLJAČKALI, SLALI U LOGORE, PLJUVALI, A SADA SE POZDRAVLJAJU KAO DA SE OSOBA VRATILA S DUGOGODIŠNJEG ODMORA

grad. Radi se zajedno u gradskim i državnim ustanovama, ali na kraju dana svako ode kod „svoga” na kafu, piće i jelo.

Jeste li ikada za potrebe knjige bili u Daytonu?

- Na turneji povodom objave knjige bio sam u Daytonu, u bazi i prostorijama gdje je potpisan taj sporazum. Načelnik te baze tada mi je rekao da iz godine u godinu prestaju biti ponosni na Dayton, jer je on trebao biti samo privremena opcija. U Bosni neće biti mira dok god postoji genocidna tvorevina Republika Srpska, koja treba biti ukinuta nakon što se presudi Karadžiću i Mladiću, jer je stvorena na temeljima genocida. Dakle, neće biti više legitimna. Ovo se već priča u Washingtonu. Mislim da dijelim ideju kao svaki nacionalist koji živi u Bosni. Entiteti se trebaju ukinuti pod hitno. U Bosni treba većina da vlada, a svi narodi da budu ravnopravni.

A, ne da manjina diriguje i stopira sve napretke države prema NATO-u i Evropskoj uniji, te razara državu u dijelove i destabilizira je. Ovo je definicija demokratije i trebamo da se ugledamo na Zapad. Ovako normalna država treba da funkcioniše. Kome se ne sviđa cjelovita država bez entiteta, trebao bi da traži drugo prebivalište. Granica je vijekovima bila Drina i kad se nije promijenila 1992., neće nikad. Beogradu treba srbi-

nama sve biti uredi. Samo nam je naredeno: „Trebinčević, imate dva sata da izađete ili ćete biti pobijeni”. Poslije je taj isti Pero odveo oca i starijeg brata u logor Luka. Polovinom juna smo prebivali kod tetke van grada. Tokom devet mjeseci šest puta smo pokušavali da izađemo iz Brčkog, ali smo svaki put bili vraćeni ili istjerani iz autobusa.

Prvi put kad smo iz autobusa bili istjerani na punktu bivše fabrike „Pirometal”, jedan paravojni vojnik u crnoj uniformi sa šubarom i kokardom nas je istjerao iz autobusa i zaprijetio da će nas pobiti. Repetir'o je pušku i naredio da hodamo ispred njega niz put.

Ikako ste na kraju izašli iz Brčkog? Spominjete u nekim intervjuima izvjesnog Peru da Vam je pomogao tokom tih dana. Jeste li danas u kontaktu?

- Naravno, ovdje se ne radi o Peri, mom bivšem karate treneru, već drugom čovjeku koji se također zove Pero. On nam je sređivao papire nekoliko puta. Na kraju, šesti put, uz veliku sreću, vezu, a i snježnu oluju, 3. januara 1993., uspjeli smo izaći.

Malo znamo o Vašoj porodici, gdje danas u Americi živite i čime se bavite?

- Živim u New Yorku, u Queens četvrti, gdje

njen niti je stradao.

Kao što sam navela, Oprah Winfrey je „The Bosnian List” proglasila knjigom sedmice, jeste li imali priliku lično se susresti sa slavnom voditeljicom?

- Nisam još, ali knjiga je poslana za njen show “Soul Sunday”. Kasnije se dovode autori knjiga da je lično upoznaju za intervju. Naravno, veći broj rukovodilaca na televiziji treba da donese tu odluku. Vrijeme će pokazati, bila bi ogromna čast. Šta god Oprah dodirne, to bukne. Ona je vrlo poštovana.

Postoji mogućnost da knjiga bude uvrštena kao školski predmet u Americi. To je i više nego ogroman uspjeh za širenje istine o Bosni i onome šta se događalo 1992-1995. Kakve su povratne informacije, jeste li na pragu realizacije ove ideje?

- Od početka sam bio u realizaciji da ova knjiga bude u nastavnom planu po školama, pogotovo univerzitetima. “Pinguin”, inače uspješna izdavačka kuća, već planira da me šalje krajem ove godine i sljedeće po konferencijama univerziteta, gdje se biraju knjige za različite predmete. Rečeno mi je da obično između 250 i 350 predstavnika škola se okupi i sluša prezentacije knjiga. Na jednoj sam već bio. Ova knjiga širi teme historije, kulture etike, literature kao memoara. Inače, do-

Trebinčević: U Americi ne možeš otići na posao a da te gazda ne plati mjesecima, dok on vozi BMW ili Mercedes. Ovdje je zakon veoma strog

bijam mnogo e-mail poruka, ne samo od našeg svijeta koji me ogromno podržava, jer se, naravno, pronalazi kroz ovu priču. Također, nastojim da ohrabrim mlade da je uredu preživljavati traume kada je riječ o suočavanju s prošlošću. Mnogo

vjerujem u jednu stvar: Ponekad, kada se hoće naprijed, mora se i prošlost prisjetiti i krenuti nazad.

Svako se može pronaći u ovoj priči. Sve napisano sam mogao sačuvati na svom kompjuteru, ali sam

dobio šansu i pomoć od toliko Amerikanaca da objasnim Zapadu šta se stvarno desilo u mojoj zemlji. Mnogo ih je razočarano što nisu više znali, bili u toku i zahvalni za svoj život i slobodu u Americi. Sada imaju bolji dojam i proširili su vid o svijetu, pogotovo o našem regionu o kojem nisu učili u školama.

Jeste li ikada dosegli taj osjećaj da Ameriku istinski sada zovete svojim domom? Šta Vam je sve dobrota zemlja dala, čemu Vas je naučila?

- Kada sam 2011. godine otišao u Brčko, imao sam taj osjećaj da je Amerika moj dom. Da Dejton nije nagradio srpsku stranu zločinom i da je sloboda nama došla kao što je došla Hrvatskoj, drugačiji bih film doživio. I možda ne bi sjedio na krevetu u New Yorku i pisao ove odgovore. Ja ne mogu živjeti s tim istim komšijama koji su na plačkali, slali u logore, pljuvali, a sada se pozdravljaju kao da se osoba vratila s dugogodišnjeg odmora. Ratni zločinci još hodaju Brčkom.

Vi dobro znate, da je situacija obratna bila, mi bismo svi bili poslani u zatvore i na sudove. Pošto nikad nije bilo nikakve reparacije, izvinjenja političara, podučavanja mlađih generacija šta su njihovi roditelji i narod počinili, kao što su Nijemci podučavali svoj narod o holokaustu, to znači da bi sutra, kad bi imali istu šansu, opet nam to učinili. Da ti isti ljudi nisu tu, imao bih možda dva doma. Jedina razlika sada je da u Bosni živi hladni rat. Puške su skrivene, a mržnja i nacionalizam još cvjetaju.

Kada je riječ o Americi, ovoj zemlji je jedino važno da se trudiš, da radiš i da si iskrena osoba. Niko te ne gleda drugačije zbog imena, religije, nacionalnosti. Ovo je moje iskustvo o Americi. Inače, po velikim gradovima žive deseci različitih dijaspora iz cijelog svijeta.

Kada ovdje čuju da sam, naprimjer, ja iz Bosne, ili da je neko stranac, Amerikanci su zainteresirani da čuju tvoje iskustvo i da slušaju o tvojoj kulturi. U Bosni je, međutim, važnije kako se zoveš i za koga si glasao. U Americi ne možeš otići na posao a da te gazda ne plati mjesecima, dok on vozi BMW ili Mercedes. Ovdje je zakon veoma strog.

Nadam se da će se ljudi u BiH konačno probuditi na sljedećim izborima. Kada mogu Arapi smijeniti dugotrajne rukovodioce, što to ne može uraditi mala Bosna? Ali ovoga puta bez rušenja državne imovine i nasilja.

I šta ste tokom godina života naučili o ljudskoj prirodi, naročito nakon svega što ste proživjeli, ima li u čovjeku danas više dobra ili zla?

- Rat može da iznese i iscijedi iz čovjeka najbolju ili najgoru stvar.

